

REMISSYTTRANDE

Dnr: M2019/00116/KI

Till
Miljö- och energidepartementet
Klimatenheten

Remissyttrande över Meddelande från EU-kommissionen En ren jord åt alla – en europeisk strategisk långsiktig vision för en stark, modern, konkurrenskraftig och klimatneutral ekonomi

Svebio, Svenska Bioenergiföreningen, är en ideell organisation som verkar för ökad användning av bioenergi på ett miljömässigt och ekonomiskt optimalt sätt och för ett 100 procent förnybart energisystem. I Svebio finns företag och enskilda som är verksamma i hela försörjningskedjan för bioenergi, från råvaruproduktion till slutanvändning. Svebio är aktiv medlem i Bioenergy Europe (tidigare AEBIOM) som är vår motsvarighet på Europainivå.

Svebios synpunkter i sammanfattning

- . Klimatstrategi ställer upp ambitiösa mål för EU 2050, som innebär att EU kan vara en ledande aktör i det globala klimatarbetet.*
- . Mot bakgrund av dessa ambitiösa långsiktiga mål och det skärpta klimatmålet i Paris borde EU också ytterligare skärpa målen 2030.*
- . Särskilt mål och ambitioner för transportsektorn är för låga mot bakgrund av sektorn stora beroende av fossila drivmedel.*
- . EU:s negativa syn på biodrivmedel från jordbruksgrödor måste omprövas. Underlagsmaterialet för klimatstrategin visar att det finns stora resurser i form av friställd odlingsmark som kan utnyttjas för energigrödor.*
- . Bioenergin har fått en mycket underordnad roll i strategin, trots att bioenergi står för 60 procent av den förnybara energin i EU, svarar för en stor del av tillväxten inom förnybar energi och kan användas i alla samhällssektorer och för alla typer av energibehov.*

Ett bra dokument när det gäller mål och inriktning

Vi vill först framhålla att vi ser mycket positivt på dokumentet som helhet, även om vi har kritiska synpunkter på vissa delar (som preciseras nedan). Vi inser att EU-kommissionen har svårigheter att föreslå radikala förändringar för de mer kortsiktiga målen för 2030, mot bakgrund av att dessa just förhandlats.

. Strategin sätter ett ambitiöst mål för klimatneutralitet i EU 2050, som innebär en skärpning jämfört med tidigare långsiktiga inriktningsbeslut. Det innebär att EU kan vara en ledande global aktör i klimatarbetet.

. Strategin bekräftar att besluten i Energiunionen innebär att klimatgasutsläppen för 2030 minskar med 45 procent jämfört med 1990. Det är resultatet av de skärpta mål som antagits för energieffektivisering och förnybar energiandel, och en fördubbling jämfört med perioden 1990 – 2016. Det visar att EU under en 15-årsperiod kan reducera utsläppen lika mycket som under den tidigare 25-årsperioden.

. Strategin präglas av en insikt om att det krävs samordnade insatser över många samhällsområden. Strategin pekar också på de stora vinster som uppnås, exempelvis genom minskat importberoende på energiområdet. Den sätter också fokus på att omvandlingen i första hand gäller energianvändningen (75% av utsläppen av GHG).

. Strategin innehåller ett långt och relativt ambitiöst avsnitt om bioekonomi, som tyvärr inte följs upp i de andra avsnitten.

Förslag till förbättringar av strategin

Vi ser emellertid en del klara brister i strategin, som behöver rättas till i det fortsatta strategiarbetet. Vi noterar med tillfredsställelse att kommissionen bjuder in till en bred debatt, och vill själva bidra med följande synpunkter:

Det behövs en grundläggande diskussion om styrmedel och politikens roll

Det saknas en diskussion om vilka styrmedel som ger måluppfyllelse till lägst kostnad. Genom ETS har EU för elproduktion och tung industri valt ett system som sätter pris på utsläpp och steg för steg sänker ramen för utsläpp. Inom andra sektorer har man istället valt "planhushållning" med främst administrativa styrmedel.

Under "investment and finance" finns ett långt stycke om miljöbeskattning, men inga slutsatser. Här borde man ha tagit ställning för ett nytt energiskattedirektiv som klart gynnar förnybar energi och klimatåtgärder, med miniminivåer för koldioxidbeskattning i de sektorer som inte omfattas av ETS.

Svebio förordar införandet av koldioxidskatter som täcker hela ekonomin. Om man inte kan få till stånd samordnade koldioxidskatter på Europainivå är det angeläget att införa sådana skatter i land för land, och EU-kommissionen bör aktivt verka för en sådan politik.

Avsaknad av teknikneutralitet

Att man inte tydligare verkar för generella styrmedel som koldioxidskatt leder till att man tvingas ta ställning till val av tekniska lösningar. Det här är en riskabel politik, som innebär att politiker och administratörer ska avgöra vad som är bra och dålig teknik för att nå klimatmålen. Ett bra exempel är valet mellan el, vätgas, e-bränslen eller olika typer av biodrivmedel för att ersätta fossila drivmedel för transporter, eller valet av energi för uppvärmning av fastigheter. Om marknadens aktörer får arbeta fritt utifrån generella styrmedel som belastar utsläppen av växthusgaser kommer man att finna de mest kostnadseffektiva lösningarna. Politikens roll bör vara att utforma de generella styrmedlen och utforma lagstiftning och kriterier för miljöskydd. De senare bör gälla alla typer av teknik och råvaror. Politikens roll är inte att välja teknik.

Överdriven tro på elektrifiering

Strategin präglas av en mycket stark betoning av elektrifiering för att minska klimatpåverkan i EU. Det gäller inte bara transportsektorn utan också uppvärmning och industri. Det finns ingen diskussion om begränsningar, risker och kostnader med en sådan ensidig elektrifieringslinje, och inte heller någon diskussion om vägvalet mellan elektrifiering och fortsatt användning av bränslen (biobränslen).

På flera ställen skrivs att elektrifieringen leder till decentralisering. Det är säkert sätt när det gäller småskalig produktion, särskilt för sol-el. Men vindkraften förutsätts i allt större utsträckning ske off-shore, vilket innebär en storskalig, centraliserad lösning. Elektrifieringen innebär att samhällets alla aktörer blir beroende av ett fungerande nät, vilket ger stora investeringsbehov och en ökad sårbarhet. Ett biobränslebaserat system har en inneboende decentralisering, både genom lokal/regional bränsleförsörjning och energiproduktion, och genom en inbyggd lagringsfunktion i bränslet.

Överdriven tro på vätgas och e-bränslen

Ett bra exempel på hur man väljer teknik på politiska grunder är det starka förordandet av vätgas och e-bränslen. Också här saknas en diskussion om begränsningar och kostnader. Man in-tecknar därmed en teknisk och marknadsmässig osäkerhet. Ett vätgassystem av den typ strategin förutsätter kräver mycket stora investeringar, leder till stora energiförluster i systemet, och i slutändan mycket höga kostnader, särskilt om man ska utgå från överskottsproduktion av vindkraft med korta driftstider. Vätgastekniken har också sina egna säkerhetsproblem.

Bioenergin "blind fläck"

Trots att bioenergin är den särklassigt största förnybara energikällan i EU, och även kommer att stå för den största tillväxten inom förnybar energi under de kommande åren, är bioenergin i stort sett frånvarande i strategin.

Det är signifikant att man inte ens nämner biobränslen som alternativ för att minska användningen av fossila bränslen för uppvärmning, och att man inte nämner biodrivmedel, vare sig för tung trafik eller personbilar. Inte heller nämns avancerade biodrivmedel som ett prioriterat forskningsområde (däremot nämns särskilt vätgas och bränsleceller). Också i avsnittet om bioekonomi är energianvändningen i stort sett frånvarande även om produktion av biobränslen nämns.

Den styvmoderliga behandlingen av bioenergin är sannolikt ett resultat av den negativa debatt och opinionsbildning som pågått i EU under några år.

Svagt omvandlingstryck i transportsektorn

Som tydligt illustreras av figur 6 i strategin är transportsektorn den sektor där det sker minst omvandling och reduktion av växthusgasutsläpp under perioderna fram till 2030 och 2040. Det här är en direkt följd av motståndet mot användning av biodrivmedel och de beslut som tagits i Energiunionen, främst de mycket låga ambitionerna i RED II. Det är också ett resultat av den ensidiga inriktningen på elektrifiering, eftersom denna inte berör befintliga fordon och dessutom kräver helt nya fordonstyper med högre kostnader och krav på helt ny infrastruktur.

Viktiga saker som saknas:

- . Biodrivmedel nämns i stort sett inte alls. "Avancerade biodrivmedel" nämns bara för flyg och sjöfart, men inte för tung trafik eller personbilar.
- . Bioenergi för uppvärmning nämns inte alls. Detta trots att vi idag ser en snabb utveckling av pellets för småskalig uppvärmning i många medlemsländer och omfattande konvertering av fjärrvärme till bioenergi.
- . Fjärrvärme nämns bara en gång, men inget sägs om den stora energieffektivisering som fjärrvärmerna erbjuder genom att dels konvertera kondensatproduktion till kraftvärme, dels ta vara på spillvärme från andra sektorer (främst industri, men även datahallar, handel mm). Fjärrkyla nämns inte alls.
- . Avfall som energiresurs nämns inte alls.
- . Koldioxidskatt nämns inte specifikt, även om det finns generella formuleringar om "carbon pricing" och att förorenaren ska betala.

Sammanfattningsvis kan man säga att strategin undviker tre av de faktorer som avgörande för den svenska politiken, och som lett till hög andel förnybar energi och kraftigt reducerade utsläpp: koldioxidskatten, fjärrvärmerna och bioenergin. Slutsatsen är att EU-kommissionen inte är intresserad av att lära sig av det svenska exemplet.

Detaljerade synpunkter på frågan om biomassa från jordbrukssektorn

EU-kommissionen skriver på sidan 14 att ökad efterfrågan på vedartad odlad biomassa kan leda till diversifierad jordbruksdrift på upp till 10 procent av EU:s åkerareal. Detta sägs erbjuda en möjlighet att ta tillbaka övergiven åkermark (abandoned land) i odling, liksom att det skulle ge en möjlighet att konvertera mark som nu odlas med "food-based biofuels". Detta skulle leda till ökad produktivitet för jordbruket och ökade inkomster, liksom till ökat värde på marken.

Av underlagsdokumentet framgår också, på sidan 164 (figur 85) att den areal som behövs för konventionell odling (mat, foder) minskar i EU – i vissa av scenarierna ganska kraftigt. Det finns alltså ett växande utrymme för odling av energigrödor – vilket också bekräftas av texten i strategin ovan. Av diagrammet på sidan 163 i underlagsdokumentet framgår att man i de olika scenarierna använder denna areal främst för cellulosahaltiga energigrödor som gräs, salix mm, uppenbarligen på relativt stora arealer. Av båda diagrammen framgår att odling av första generationens energigrödor (food crops) avvecklas.

Genom de beslut som tagits i Energiunionen (RED II mm) har man alltså bestämt sig för en politik där man ska begränsa användningen av energigrödor som kan ätas av människor eller djur. Däremot får man använda cellulosahaltiga grödor, t ex gräs, som kommer att odlas på samma mark och på annan mark som kommer att bli över under de närmaste årtiondena, genom ökad produktivitet i odlingen och stagnerande befolkning i EU.

Politiken saknas logik. Det finns gott om odlingsmark, vilket bekräftas i dokumentet. Man kan tillverka etanol och biodiesel från konventionella åkergrödor som har hög produktivitet, till relativt låga kostnader och med stor klimatnytta. Detta ger dessutom en omfattande produktion av proteinfodermedel som kan ersätta importerad soja. Odlingen av cellulosa-grödor kommer att ge en råvara som är svårare och dyrare att omvandla till drivmedel. Bönderna har inte erfarenhet av denna odling, och kommer att tveka att ställa om sin mark; odlingen av perenna grödor istället för årliga grödor ger

mindre flexibilitet för odlaren. Det finns en del miljö fördelar med sådan odling, t ex bindning av markkol, mindre risk för näringsläckage och fördelar ur landskapssynpunkt genom att man bryter den ensidiga odlingen i slättlandskapet, men dessa fördelar kan nås också genom att odla både annuella och perenna grödor parallellt.

Argumentet mot att använda "matgrödor" för energi brukar vara att man ska utnyttja marken till att producera mat, och att världen kommer att behöva mer livsmedel. Men EU:s förslag innebär att EU ska odla mat på mindre arealer och att den friställda arealen ändå kan användas för energigrödor. Det går utmärkt att odla energigrödor, bara dessa inte kan ätas!

Vi anser att denna politik snarast måste ändras så att EU:s jordbrukare på ett optimalt sätt får bidra till klimatomställningen genom att odla de grödor som ger bäst utbyte, inkomst och klimatnytta per hektar.

Scenarierna som ligger till grund för strategin utgår bara från de markarealer som finns inom EU:s gränser. I EU:s grannländer i öster, Ukraina, Ryssland, Vitryssland och Moldavien, finns betydande outnyttjade markarealer och resurser inom jordbruk och skogsbruk som också kan bidra till förnybar bränsleförsörjning i EU med minskad klimatpåverkan, samtidigt som det ger inkomster och sysselsättning i de berörda länderna.

Svenska Bioenergiföreningen

Gustav Melin
VD

Kjell Andersson
Näringspolitisk chef